

Länstyrelsen
Örebro län

Marie Jonsson
Direkt: 019-19 39 52
marie.jonsson@t.lst.se

SKÖTSELPLAN
2006-12-18

Dnr: 5114-19227-2006

Skötselplan för naturreservatet Hammarmossen i Hällefors kommun

Ingen tidigare skötselplan har utarbetats för Hammarmossen.

Skötselplanen upprättad 2006 av Marie Jonsson. Fastställd av Länstyrelsen genom beslut av enhetschef Magnus Eklund 2006-12-18

1. Syfte

Syftet med reservatet är att säkerställa mossen mot varje form av exploatering eller annan påverkan.

2. Administrativa data

Objektnamn	Hamarmossen
RegDOS-id	2000194
Skyddsform	Naturresevat, Natura 2000, riksintresse för naturvården
Beslutsdatum	1973-06-07
Kommun	Hällefors kommun
Läge	1 km SV om Hällefors
Area	154 ha
Markslag	Våtmark
Naturtyper	Högmosse med gölkomplex.
Prioriterade bevarandevärden	Högmosse med rikt utbildat gölkomplex. Rikt fågelliv.
Natura 2000-namn	Hamarmossen
Natura 2000-omr.kod	SE0240036
Natura naturtyper	7110 Högmossar: 154,4 ha
Natura 2000-arter	A001 Smålom A140 Ljungpipare A166 Grönbena A236 Spillkråka
Fastigheter	Saxhyttan 1:374 och 1:118
Markägare	Enskilda markägare
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen

2.1 Naturförhållanden

Naturreservatet Hammarmossen bildades 1974 och ligger ca 1 kilometer SV om Hällefors.

Hammarmossen är en koncentriskt välvd högmosse belägen på en plan sandavlagring. Mossens gölkomplex är mycket välutvecklat med ca 200 gölar av varierande storlek som ligger symmetriskt kring den högsta punkten i mossens norra del. På mosseplanet förekommer också strängar och höljor, framförallt av fastmatte- men även av mjukmattetyp. I nordvästra delen finns en höjd där berggrunden går i dagen. Förutom smärre torvtäkter i kantskogen, enstaka avverkningar på mosseplanets norra del och några kraftledningsgator i norra delen är mossen helt oskadad.

Mellan gölarna finns fastmarkspartier med senvuxen myrtallskog. Vegetationen domineras i övrigt av ris som odon, dvärgbjörk, kråkbär, ljung och skvattram. Här växer också tuvull, hjortron, rosling, tranbär, renlavvar, väggmossa och olika vitmossor. I öppnare delar finns mattor av tuvsäv och på små gungflymmattor i gölarnas kanter växer vitag, dystarr, flaskstarr, kallgräs och stor- och rundsileshår.

Sanden på vilken Hammarmossen vilar härrör från istidens mäktiga isälvsavlagringar, som med tiden höjde sig ur havet. Till följd av att klimatet blev fuktigare uppkom kärrvegetation på de plana, dåligt dränerade sandytorna. Så småningom växte sig kärravlagringarna så tjocka så att ytvattnet inte längre stod i kontakt med den underliggande sanden. Vitmossor kunde därmed börja växa och det plana kärret omvandlades till en mosse, som tack vare det fuktiga klimatet snabbt kunde växa på höjden.

Hur mossegölarna har uppkommit är inte helt klarlagt. Gölarnas djup tyder dock på att de har uppkommit mycket tidigt i mossens utveckling. Mossens kupolformiga tillväxtsätt har medfört att gölarna har blivit utsträckta vinkelrätt mot lutningsriktningen, något som syns särskilt tydligt just på Hammarmossen. Mossens huvudsakliga tillväxt har skett i strängarna mellan gölarna, vilket har lett till att gölarnas kanter är lodräta och når djupt ner i mossarna. I utkanten av mossen, där lutningen är som störst, saknas gölar. Mossens högsta delar når nu ca 3,5 meter över den omgivande sandslätten, ett jämviktsläge har inträtt och tillväxten har i stort sett avstannat.

Hammarmossen har ett mycket rikt fågelliv med bland annat häckande smålom, som tillsammans med storspov och grönbena kan räknas till områdets nyckelarter. Här förekommer också bland annat knipa, kricka, tofsvipa, skogssnäppa, gluttsnäppa enkelbeckasin och ljungpipare.

Förutom flera kärlväxtinventeringar (se t ex Sjörs 1948), hydrologiska undersökningar med mera har Hammarmossen inventerats vad gäller fågelliv (Rosenberg 1971, Länsstyrelsen 1982) och växtplankton (Wirén 1968).

2.2 Bevarandevärden

Biologiska och geovetenskapliga bevarandevärden

Hammarmossen utgörs av en högmosse med mängder av gölar av olika storlek på mosseplanet. Hammarmossen och den närliggande Knuthöjds-mossen bildar de största gölsamlingarna i Bergslagen, och är även av nationellt intresse. Hammarmossen är sällsynt koncentrisk och har Sveriges, och kanske Europas, mest regelbundna mossegölkomplex. Den har också ett intressant fågelliv med bland annat häckande smålom. Det är viktigt att gölkomplexens hydrologi och hydrokemi inte skadas för att mossen ska behålla sitt naturvärde.

Hammarmossen har från vetenskaplig synpunkt bedömts vara en av landets mest skyddsvärda och intressanta mossar. Den är ett Natura 2000-område (SE0240036), av riksintresse för naturvården, ingår i Myrskyddsplan för Sverige och har fått högsta skyddsklass i Våtmarksinventeringen. Utpekad naturtyp i Natura 2000 är högmossar. Utpekade fågelarter är smålom, lungpipare, grönbena och spillkråka.

Pedagogiska bevarandevärden

Reservatet erbjuder vissa möjligheter att studera de senkvartära landbildningsprocesserna. Reservatet erbjuder också goda möjligheter till fågelskådning. Närheten till Hällefors tätort gör området värdefullt som tätortsnära natur och lätt att nå för exempelvis skolklasser.

2.3 Allmän målsättning

Den allmänna målsättningen med vården och förvaltningen ska vara att reservatets natur ska få utvecklas helt fritt från varje form av exploatering eller annan påverkan.

2.4 Källor

- Carlsson, T. 2006. Information om häckfågelfauna på Hammarmossen (muntligen).
- Kungl. Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté. 1971. Naturvärdet av Hammarmossen, Knuthöjdsmossen och Stora Hälleforsdynen i Hällefors köping. Remiss till Länsstyrelsen i Örebro län daterad 1971-2-10.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1970. Översiktlig inventering av Hammarmossen, N Knuthöjdsmossen och Stora Hälleforsdynen i Hällefors köping. Stencil.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1973. Bildande av naturreservatet Hammarmossen. Beslut 1973-06-07.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1976. Naturreservat i Örebro län. Hammarmossen och Knuthöjdsmossen. Folder.
- Länsstyrelsen i Örebro län, naturvård. 1982. Fågelmyrar i Örebro län. Inventering 1981. Av Leif Sandgren. Publikation 1982:1.
- Länsstyrelsen i Örebro län, naturvård. 1998. Våtmarker i Örebro län, norra delen. Publikation nr 1998:9.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 2006. Bevarandeplan för SE0240036 Hammarmossen.
- Rosenberg, C. 1971. Inventering av fågellivet på Hammarmossen och N. Knuthöjdsmossen i Hällefors kommun. Stencil.
- Store, K. 1998. Naturvärdesinventering av skog vid Knuthöjdsmossen & Hammarmossen. Länsstyrelsen i Örebro län.
- Sjörs, H. 1948. Myrvegetation i Bergslagen. Akademisk avhandling. Acta Phytogeographica Suecica. Almqvist & Wiksells boktryckeri AB. Uppsala.
- Wirén, B. 1968. Växtplanktonstudier i tjärnar och gölar i västra Bergslagen. Uppsala universitet. Växtbiologiska institutionen.

3. Skötselområden med mål och åtgärder

Reservatet är indelat i två skötselområden, med utgångspunkt från den skötsel som ska genomföras:

1. högmosse med gölkomplex
2. anordningar för besökare

Skötselområde 1: högmosse med gölkomplex, 154,4 ha

Beskrivning

En allsidigt välvd högmosse med ett mycket välutbildat gölkomplex bestående av ca 200 gölar av varierande storlek. Mellan gölarna sträcker sig tallb eklädda rissträngar. Mossen har ett rikt fågelliv.

Mål

Den allmänna målsättningen för reservatets skötsel skall vara att bibehålla mossvegetation, hydrologi och landformer i deras nuvarande eller naturliga tillstånd samt att i möjligaste mån bibehålla nuvarande landskapsbild. Myrområdets vegetation skall få utvecklas helt fritt från varje form av påverkan.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- arealen högmosse är 154 hektar,
- smålom: arten ska ej minska på lokalen
- ljunpipare: arten ska ej minska på lokalen
- grönbena: arten ska ej minska på lokalen
- områdets hydrologi är opåverkad av ingrepp
- antalet gölar är ca 200 stycken

Skötselåtgärder

- fri utveckling
- tillsyn vart tionde år

Skötselområde 2: anordningar för besökare

Beskrivning

I slutet av vägen som löper längs reservatets östra gräns finns en informationstavla. Hammarmossen saknar hänvisningsskyltar och parkering då det närliggande reservatet Knuthöjds mossen är anpassat för besökare.

Mål

Bibehålla befintlig anordning i gott skick.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnått:

- minst en informationstavla i gott skick finns på lättillgänglig plats vid reservatets gräns

Skötselåtgärder

- tillsyn och vid behov underhåll av informationstavla

4. Övrigt

Reservatets föreskrifter

Reservatet är beslutat 1973-06-07 med stöd av naturvårdslagen. I syftet saknas en formulering om reservatets värdefulla fågelfauna. Inte heller fastställs att reservatet ska skötas enligt anvisningar i skötselplan. Syfte och föreskrifter behöver omarbetas och kompletteras. Ett nytt beslut som rättar till ovanstående brister bör tas senast 2012.

Förvaltning

Reservatsförvaltare är Länsstyrelsen.

Reservatsgränsmarkeringar

Reservatets gränsmarkeringar ska underhållas i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

5. Uppföljning

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet av varje år, de år då åtgärder har genomförts. Entreprenören ansvarar för dokumentation av vad som genomförts och när det gjorts.

Uppföljning av bevarandemål

Senast 2015 och därefter vart 10:e år utförs uppföljning av ovan angivna bevarandemål för respektive skötselområde.

6. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Prioritet	Finansiering
Utbyte av informationstavla	Senast 2012	1	Reservatsanslag
Tillsyn och underhåll av informationstavla	Vid behov	2	Reservatsanslag
Uppföljning av bevarandemål	2015 och var 6:e år	1	Reservatsanslag
Nytt reservatsbeslut enligt miljöbalken, med uppdatering av syfte och föreskrifter	Senast 2012	1	Länsstyrelsen/ Ramanslag
Uppföljning av gränsmarkering	Var 6:e år	3	Reservatsanslag

Bilaga 1.

Föreskrifter för naturreservatet Hammarmossen enligt Länsstyrelsens beslut 1973-06-07

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i rätten att förfoga över reservatsområdet.

Det är förbjudet att:

1. spränga, schakta, gräva, dika eller bedriva täkt i någon form
2. anordna upplag eller utföra fyllning av något slag
3. anlägga vägar
4. framdraga mark- eller luftledning
5. uppföra byggnad
6. använda kemiska bekämpningsmedel eller tillföra växtnäringssämnen
7. utföra avverkning eller röjning med undantag för sådana åtgärder som erfordras för underhåll av befintliga kraftledningsgator
8. upplåta fiskerätt eller vidtaga fiskevårdsåtgärder av något slag
9. inplantera främmande växt- eller djurarter

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående förvaltares rätt att vidtaga åtgärder för att tillgodose ändamålet med reservatet.

Med stöd av 9 § naturvårdslagen förpliktigas markägare och innehavare av särskild rätt till marken att tåla att:

1. reservatsgränserna utmärkes i enlighet med statens naturvårdsverks anvisningar
2. vetenskapliga undersökningar får utföras efter tillstånd av länsstyrelsen

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen gällande allmänheten.

Det är förbjudet att:

1. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning
2. fälla, bryta kvistar eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar eller att skada vegetationen i övrigt, t ex genom blomplockning eller uppgrävning av växter
3. medvetet störa djurlivet
4. fiska
5. tälta
6. göra upp eld
7. framföra motorfordon, även terränggående fordon

D. Föreskrifter enligt 7 § naturvårdskungörelsen om vård och förvaltning.

1. Syftet med vården och förvaltningen skall vara att reservatsområdets natur skall få utvecklas helt fritt från varje form av påverkan.
2. Reservatets gränser skall utmärkas i enlighet med statens naturvårdsverks anvisningar.
3. Reservatet skall förvaltas av skogsvårdsstyrelsen i samråd med markägarna.

Karta till skötselplan för naturreservatet HAMMARMOSSEN, Hällefors kommun

Skötselområde 1: Högmosse med gölkomplex

Information

Reservatsgräns

